

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 219/1-XI/7 11.02.2010. године	
---	--

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III редовној седници, 11.02.2010. године – на основу чл. 211. став 1. алинеја 14. и члана 256. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ВЕЗЕ ЦЕНТРАЛНОГ БАЛКАНА У ЕГЕЈИ У IV И III ВЕКУ ПРЕ Н.Е: ПРИМЕР ЛОКАЛИТЕТА «КАЛЕ» У КРШЕВИЦИ, докторанда Ивана Вранића.

За ментора је одређена проф. др Сташа Бабић.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
---	---

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/1686
(број захтева)
16.02.2010.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Везе централног балкана у Егеје у IV и III веку пре н.е:

Пример локалитета «Кале» у Кршевици
(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ археологија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Иван (Кранислав) Вранић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Београду

Година дипломирања: 2006.

Назив мастер рада кандидата:

Керамика са Кршевице- могући приступи

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена: Филозофски

Година одбране мастер рада: 2007.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 11.02.2009.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

Београдски универзитет
Филозофски факултет у Београду
Одељење за археологију

Докторска дисертација:

**Везе централног Балкана и Егеје у IV и
III веку пре н. е: пример локалитета
„Кале“ у Кршевици**

За ментора предлагем:
Проф. др Сташу Бабић

Кандидат:
Иван К. Вранић

8.12. 2009, Београд

Предмет истраживања

Предмет истраживања докторске тезе *Веза централног Балкана и Егеје у IV и III веку пре н. е: пример локалитета „Кале“ у Кршевици* јесте дефинисање веза становништва централног Балкана и Егеје у IV и III веку пре н. е. Током овог периода, на територији од унутрашњости Албаније, преко БЈР Македоније, југоисточне Србије, Косова и Метохије, све до долина Марице и Струме у унутрашњости Бугарске, готово истовремено, формирано је неколико десетина утврђених насеља (Попов 2002). Уобичајено мишљење у археолошкој литератури јесте да су насеља грађена по грчким узорима. Локалитет „Кале“ у селу Кршевица у близини Врања представља једно од најсевернијих налазишта ове категорије и редак случај констатован на територији Србије (Поровић 2006: 523–536; 2007а: 813-821; 2007б: 411-417; 2007с: 125-136).

Археолошки узорак који се испитује јесте *неколико десетина сличних утврђења* насталих у релативно кратком временском периоду (крајем V и почетком IV пре н. е.) дубоко у унутрашњости Балканског полуострва. Свако до сада познато тумачење заправо подразумева везу, односно контакт, палеобалканских племена са хеленском цивилизацијом као универзално објашњење за ову појаву (Bouzek, M. Domaradski, Archibald 1996; Bouzek, L. Domaradski, Archibald 2002; 2007; Димитров et al 1984; Чангова et al 1981; Чичкова 1984; Bozkova, Delev 2002; Попов 2002; Соколовска 1986; 1990: 9-34).

Дефинисање веза различитих популација представља једно од најосновнијих питања у археологији и антропологији. Уобичајено тумачење у културноисторијској епистемологији¹, која чини једини до сада опробани приступ проблему, јесте дифузија грчких културних карактеристика међу варварским заједницама у унутрашњости Балкана. Као резултат дифузије долази до хеленизације, односно прихватања неких одлика грчке културе (Димитров et al 1984; Чангова et al 1981; Чичкова 1984; Bozkova, Delev 2002; Соколовска 1990: 9-34; 1986). Недавно се, поред дифузионистичког објашњења, појавило и миграционистичко становиште. Неки истраживачи у Бугарској заговарају тезу о постојању грчких трговачких колонија – емпориона дубоко у унутрашњости Тракије (Bouzek, M. Domaradski, Archibald 1996; Bouzek, L. Domaradski, Archibald 2002; 2007).

Основна стилско–типолошка сличност са претпостављеним грчким узорима види се у архитектури. Међутим, поред формалних аналогича у начину градње,

¹ О културноисторијској парадигми Olsen 2002; Trigger 2006; Johnson 1999

стилско– типолошке подударности са материјалом из Грчке видљиве су и у већини осталих предмета материјалне културе. Свакако предњачи сива свакодневна керамика израђивана на грнчарском витлу (Соколовска 1992: 141–148; Чангова 1981: 52–106; Domaradski 2002: 189–207; Чичкова 1984: 18–115; Shukriu 1989). Облици који су констатовани на већини локалитета из унутрашњости познати су на грчким локалитетима са северне обале Егејског мора (Robinson 1950; Drougou 1991). Сличност керамичког материјала користи се као важан аргумент за постојање везе Егеје и Балкана у културноисторијском смислу.

Поред стилско–типолошких карактеристика, далеко важнији доказ повезаности јесу импортовани грчки предмети који се редовно јављају као археолошки налази на поменутим насељима. Најчешћи пример су керамичке посуде за које са сигурношћу може да се каже да представљају производ грчких радионица. Многобројне амфоре, које често имају печате радионица неког града с Медитерана, често су проналажене у станбеним хоризонтима насеља на Балкану (Bouzek et al. 2007: 133-187; Titz 2002: 233-235; Tzozhev 2009: 55-72). Поред амфора, за које се сматра да представљају амбалажу у којој су довожени вино и маслиново уље, констатован је и значајан проценат грчке луксузне керамике која такође представља доказани импорт (Archibald 1996: 77-88; 2002: 131-148; Микулчић 2005: 83-132; Крстић 2005: 191–212).

Методологија истраживања

Методологија која ће бити примењена састоји се од два паралелна и на први поглед супротстављена приступа. С једне стране јесте *критички преглед досадашњих интерпретација* насеља попут локалитета у Кршевици којима доминира етнички детерминизам. Овакав приступ у великој мери занемарује питање друштвених и економских карактеристика популација и као основни циљ има етничко опредељивање популација које стоје иза материјалне културе. У досадашњој литератури, веома слични облици материјалне културе, од архитектонских решења до керамичких посуда, упадљиво сличних стилско–типолошких карактеристика, у етничком смислу различито су интерпретирани. Упадљиво је да су различите етничке атрибуције карактеристичне за одређене националне државе са Балкана. У том смислу, у Бугарској је све до недавно доминирала интерпретација оваквих насеља у светлу јачања трачког етницитета (Димитров et al 1984; Чангова et al 1981; Чичкова 1984; Bozkova, Delev 2002). Међутим, у последњих десетак година интерпретација етницитета своди се на претпоставку о

постојању грчких досељеника (Bouzek, M. Domaradski, Archibald 1996; Bouzek, L. Domaradski, Archibald 2002; 2007). Слична пракса промене уобичајеног погледа на етничка питања констатована је и у БЈР Македонији. На територији ове државе, током осамдесетих и у првим годинама деведесетих година, написан је велики број радова који потенцирају значај Пеонаца као становништва које је, у периоду којим се рад бави, насељавало долину Вардара (Соколовска 1986; 1990: 9-34; 1992: 141–148; Петрова 1991: 9-130). У последњих неколико година ситуација се драстично променила и интересовање за антички македонски етнос је готово у потпуности потиснуло питање Пеонаца. Сличан материјал констатован је на територији Косова и Метохије где се инсистира на дарданском етносу (Shukriu 1989). На територији Албаније питање етногенезе Илира и њихова веза са модерним Албанцима јесте апсолутно преовлађујуће (Сека 2005).

Оволико изражене разлике у етничким атрибуцијама веома сличног материјала вероватно представљају последицу савремене политичке ситуације у националним државама у којима истраживачи живе и раде. Из тог разлога, почетни методолошки поступак биће деконструкција постојећих етничких интерпретација из угла постпроцесне археологије² са посебним освртом на питања идентитета и постколонијалне критике (Gosden 2004; 2007; Hingley 2000; 2001; Said 1993; Goff 2005; Hurst, Owen 2005; Shanks, Tilley 1992; Preucel, Hodder 1996, Lucy 2005; Jones 1998; Diaz-Andreu et. al 2005; Kohl 1998: 223–246).

Други методолошки поступак представљаће коришћење *модела економске антропологије*³ који су широку примену доживели у оквирима процесне археологије⁴ (Ericson, Earle 1982; Champion 1989; Renfrew, Cherry 1986). Трговина и размена представљају веома важан проблем у интерпретацијама скоро свих питања везаних за контакте медитеранског и варварског света (Wells 1980; 1984; Collis 1984; Dietler 1989: 129-143; Morley 2007). Овакав приступ потекао је из радова антрополога који су сматрали да размена добара доводи до промена у друштвеној организацији (Malinovski 1979; Mos 1982). Археолошке интерпретације економских односа као покретача друштвених промена углавном се базирају на радовима Карла Полањија који је дефинисао основе економске антропологије. Из Полањијевих радова преузета је подела економских односа на реципрочне, редистрибутивне и оне који функционишу уз

² О настанку постпроцесне археологије Olsen 2002; Trigger 2006; Johnson 1999

³ О развоју економске антропологије Carrier 2005; Daltonn 1968; Wilk 1996

⁴ О процесној археологији Olsen 2002; Trigger 2006; Johnson 1999

постојање тржишта (Daltonn 1968: xxxiv-xxxvi; Wilk 1996; Carrier 2005). Поред Полањија, велики утицај на археолошка питања о економији има и америки историчар Емануел Валерштајн (Wallerstein 2004) који се бавио развојем капиталистичког друштва. Његов рад на тему светске економије, који је подразумевао повезаност удаљених територија у јединствен економски систем и истицање значаја централних и периферних области, прихваћен је од стране неких археолога (Champion 1989). Још један од модела примењених у истраживању економских односа у археологији јесте тзв. парна интеракција (Peer Polity Interaction) који је користио Колин Ренфру за објашњавање развоја друштава која се налазе на истом ступњу развоја (Renfrew, Cherry 1986).

С обзиром да ни један од поменутих модела није примењиван у случају утврђења којима се рад бави, коришћење већ опробаних методолошких поступака процесне археологије представљаће важан део дисертације. Основна идеја јесте да се испита који од поменутих модела може да одговара ситуацији познатој са локалитета којима се рад бави (почеци урбанизације, занатска производња, ковање новца, развој тржишта, почеци државног уређивања балканских племена у неке облике краљевина).

Хипотезе и основна питања

Почетна хипотеза дисертације јесте да је евидентна *веза грчког и палеобалканског становништва пре свега економске природе*. Традиционално инсистирање на различитим етничким атрибуцијама становништва које је насељавало поменута утврђења често запоставља шира друштвена питања и значај економских односа који могу да буду заједнички на широкој територији унутрашњости Балканског полуострва. Управо зато, основна хипотеза која би била тестирана у дисертацији јесте да појава насеља попут Кршевице представља резултат деловања истог економског система у коме трговачка веза са Грчком представља важну компоненту. Истовремено, постојање заједничког економског система доводи до развоја сличних друштвених односа и институција о којима сведоче поменута насеља.

Основно питање на које рад покушава да одговори јесте *какве су везе палеобалканских племена и грчког становништва у IV и III веку пре н. е. и како претпостављени трговачки контакти са класичном Грчком утичу на друштвени систем палеобалканских племена?* Поред централног питања које се тиче друштвеног односа у ширем смислу, у дисертацији ће се постављати многобројна питања о

карактеристикама трговачких активности. Нека од основних јесу које су то материјалне вредности размењиване, у којој количини и чиме су варварске заједнице плаћале редовно снабдевање грчким производима попут вина, уља, али и услуга (претпостављено постојање грчких мајстора, нарочито везано за архитектуру)?

Циљеви истраживања и очекивани резултати

Дефинисање веза заправо подразумева издвајање неке специфичне делатности или начина понашања које би могло да буде у основи контакта различитих заједница. Сигурно најпознатија врста везе различитих друштава јесте економска активност. Традиционална археологија, иако констатује појаву импорта, углавном запоставља шира друштвена питања о економији и претпоставља ширење грчке културе као историјску чињеницу која је сама по себи јасна и оправдана (Rostovtceff 1941). Међутим, на основу савремених сазнања друштвених наука може да се каже да овакво становиште представља упрошћен поглед на проблем контакта различитих друштвених и економских система, какви су палеобалканска племена у протоисторијском периоду и класична и хеленистичка Грчка (Morley 2007; 2009).

Циљеви и највероватнији резултати истраживања водиће у два правца. С једне стране, примена модела економске антропологије вероватно ће да покаже да се ради о *повезаном друштвеном и економском систему* у коме се налазе нека палеобалканска племена с једне, и грчко друштво са друге стране. Дефинисање једног, или неколико, могућих економских система у којима основно место не заузима етничка атрибуција представља један од најважнијих циљева.

Још један од резултата показате велику *политичку условљеност археолошких интерпретација* и утицај модерних националних држава на археолошка тумачења. Ова тема веома је распрострањена у савременим археолошким интерпретацијама. Примена таквог приступа на археолошки проблем веза централног Балкана и Егеје, односно утврђених насеља поменуте категорије, представља други основни циљ из кога могу да проистекну занимљиви резултати.

Структура рада:

Увод

- Предмет истраживања
- Територијално хронолошки оквири

- Историјат истраживања локлитета у Кршевици

Деконструкција етничких интерпретација насеља

- Бугарска
- БЈР Македонија
- Србија са Косовом и Метохијом
- Албанија

Модели, економска антропологија

- систем светске економије
- центар и периферија
- редистрибуција
- парна интеракција

Закључна разматрања

Литература:

Archibald, Z. H.

1996 – Imported Athenian figured pottery (1988-91), *Pistiros I: Excavation and Studies*, (eds.), Bouzek J., Domaradski M., Archibald Z. H., Charles University, Prague, 77-88

2002 – Attic Figured pottery from Adjiyska Vodenitsa (Adžijska Vodenica), Vetren, 1989-95, with pls., *Pistiros II: Excavation and Studies*, (eds.), Bouzek J., Domaradski L., Archibald Z. H., Charles University, Prague, 131-148.

Bouzek, J, Domaradski, M. & Z. H. Archibald (eds.)

2002 – *Pistiros II: Excavation and Studies*, Charles University in Prague, The Karolinum Press

2007 – *Pistiros III: Excavation and Studies*, Faculty of Philosophy, Charles University, Prague

Bouzek, J, Domaradski, M. & Z. H. Archibald (eds.)

1996 – *Pistiros I: Excavation and Studies*, Charles University, Prague

Bouzek, J., Rückl, Titz, P. & C. Tsotzev

2007 – Trade amphorae, *Pistiros III: Excavation and Studies*, (eds.) Bouzek, J, Domaradski, L. & Z. H. Archibald, Charles University in Prague, The Karolinum Press, 133-187

Bozkova, A. & P. Delev

2002 – *Koprivlen 1: Rescue Archaeological Investigation along the Gotse Deltsev – Drama Road 1998–1999*, Road Executive Agency, Archaeological Institute, Bulgarian Academy of Science, Sofia

Carrier, J. G. (ed.)

2005 – *A Handbook of Economic Anthropology*, Edvard Elgar, Cheltenham

Ceka, N.

2005 – *The Ilyrians to Albanians*, Migieni, Tirana

Champion, T. C. (ed.),

1989 – *Centre and Periphery: Comparative Studies in Archaeology*, Routledge, London and New York

Collis, J.

1984 – *The European Iron Age*, B. T. Batsford Ltd, London

Чангова, Й. Радунчева, А. Любенова, ВГерасимова-Томова, В. И И. Юрукова (ед.)

1981 – *Перник I*, Българска академия на науките, Археологически институт им музей, София 1981.

Чангова, Й

1981 – Тракийското селище, *Перник I*, Чангова, Й. Радунчева, А. Любенова, ВГерасимова-Томова, В., Юрукова Й. (ед.), Археологически институт им музей, София 1981, 52–100.

Чичкова, М.

1984 – Античка керамика, *Севтополис, Том I*, Димитров, Д. П., Чичкова, М., Балканска, А., Огненова-Маринова Л. (ед.), Българска академия на науките, Археологически институт им музей, София, 18–115.

Dalton, G. (ed.)

1968 – *Primitive, Archaic and Modern Economies: Essazs of Karl polanyi*, Beacon Press, Boston

Diaz-Andreu, M., Lucy, S., Babić, S & D. N. Edwards,

2005 – *The Archaeology of Identity*, Routledge, London and New York.

Димитров, Д. П., Чичкова, М., Балканска, А. и Л. Огненова-Маринова (ед.)

1984 – *Севтополис, Том I*, Българска академия на науките, Археологически институт им музей, София

Dietler, M.

1989 – Greeks, Etruscans, and thirsty barbarians: Early Iron Age interaction in the Rhone Basin of France, *Centre and Periphery: Comparative Studies in Archaeology*, T. C. Champion (ed.), Routledge, London and New York, 129-143.

2005 – The Archaeology of Colonization and the Colonization of Archaeology: Theoretical Challenges from an Ancient Mediterranean Colonial Encounter, *The*

Archaeology of Colonial Encounters - Comparative Perspectives (ed. G. J. Stein),
School of American Research, Santa Fe, ???

Домарадски, М.

2002 – Gray Pottery from Pistiros, *Pistiros II: Excavation and Studies*, Bouzek, J, Domaradski, M., Archibald Z. H. (eds.), Charles University in Prague, The Karolinum Press

Drougou, S. (eds.)

1991 – *Hellenistic Pottery from Macedonia*, Aristorelian University of Thessaloniki

Ericson, J. E. & T. K. Earle

1982 – *Contexts for Prehistoric Exchange*, Academic Press, New York

Goff, B. (ed.)

2005 – *Classics and Colonialism*, Duckworth, London

Gosden, C.

2004 – *Archaeology and Colonialism – Cultural Contacts from 5000 BC to the Present*, Cambridge University Press

2007 – The Past and Foreign Countries: Colonial and Post-Colonial Archaeology and Anthropology, *A companion to Social Archaeology*, Maskell, L., Preucel, R.W. (eds.), Blackwell Publishing, Malden, Oxford and Carlton

Hingley, R.

2000 – *Roman Officers and English Gentlemen: The imperial origins of Roman archaeology*, Routledge, London and New York

Hingley, R. (ed.)

2001 – Images of Rome: Perceptions of ancient Rome in Europe and United States in modern Age, *Journal of Roman Archaeology: Supplementary Series Number 44*

Hurst, H. & S. Owen (eds.)

2005 – *Ancient Colonizations: Analogy, similarity and difference*, Duckworth, London

Johnson, M.

1999 – *Archaeological Theory an Introduction*, Blackwell Publishers, Oxford

Jones, S.

1998 – *The Archaeology of Ethnicity*, Routledge, London and New York

Kohl P. L.

1998 – Nationalism and archaeology: On the Costruction of Naciones and the Reconstruction of the Remote Past, *Annual Review of Anthropology*, Vol 27, 223–246.

Крстић, В.

2005 – Сликани кантароси и скифоси са локалитета Кале – Кршевица, код Бујановца, *Зборник Народног музеја XVIII–1*, 191–212.

Lucy, S.

2005 – Ethnic and Cultural Identities, *The Archaeology of Identity*, Routledge, London and New York

Malinowski, B.

1979 – *Argonauti zapadnog Pacifika*, BIGZ, Beograd

Микулчиќ, Г.

2005 – Грчки сликани и монохромни вази од Демир Капија, Зборник археологија 2, Музеј на македонија, Скопје, 83-132.

Morley, N.

2007 – *Trade in Classical Antiquity*, Cambridge University Press

2009 – *Antiquity and Modernity*, Wiley-Blackwell, Oxford

Morris, I.

1998 – Foreword to updated edition, u M. I. Finley, *The Ancient Economy*, 2nd edition, University of California Press, i-xxxv.

Мос, М.

1982 – Оглед о дару, *Социологија и антропологија* 2, Просвета, Београд

Olsen, B.

2002 – *Od predmeta do teksta*, Geopoetka, Beograd

Owen, S.

2005 – Analogy, Archaeology and Archaic Greek Colonization, *Ancient Colonizations: Analogy, similarity and difference*, Hurst, H., Owen S. (eds.), Duckworth, London, 5-22.

Петрова, Е.

1991 – Пајонските племиња и Пајонското кралство во II и I милениум пред н. е., *Macedoniae Acta Archaeologica* 12, Здружение на археолозите на СР Македонија, Скопје, 9-130.

Попов, Х.

2002 – *Урбанизација във вътрешните райони на Тракия и Илирия: през VI–I век преди Христа*, NOUS Publishing Ltd, София

Popović, P.

2005 – Kale-Krševica: Investigations 2001-2004 Interim Report, *Зборник Народног музеја XVIII–1*, 141–173.

2006 – Central Balkans Between The Greek and Celtic World: Case Studz Kale-Krševica, *Homage to Milutin Garašanin*, Tasić, N. (eds.), Beograd, 523–536.

2007a – Nakit iz Krševica, Situla 44 – Scripta Praehistorica in Honorem Biba Teržan, 813-821.

2007b – Numismatic finds of the 4th – 3rd centuries BC from Kale at Krševica (southeaster Serbia), *Arheološki vestnik* 58, 411-417.

2007c – Krševica et les contacts entre l’Egée et les centre des Balkans, *Histria Antiqua* 15, 125-136.

Renfrew, C. & J. Cherry

1986 – *Peer Polity Interaction and Socio-Political Change*, Cambridge University Press

Robinson, M. D.

1950 – *Excavation at Olynthus XIII: Vases Found in 1934 and 1938*, The Johnson Hopkins Press, Baltimore

Rostovtceff, M.

1941 – *The Social and Economic History of Hellenistic World*, Vol. I-III, Oxford University Press

Said. E. W.

1993 – *Culture and Imperialism*, Vintage books, New York

Shukriu, E.

1989 – *Helenizovana keramika Starijeg gvozdenog doba u SAP Kosovo*, doktorska disertacija rukopis, Priština

Snodgrass, A

2005 – ‘Lesser Breed’: The History of False Analogy, *Ancient Colonizations: Analogy, similarity and difference*, Hurst, H., Owen S. (eds.), Duckworth, London, 45-58

Соколовска, В.

1986 – *Исар – Марвинци и Повардарје во античко време*, Музеј на Македонија, Скопје

1990 – Пајонското племе Агријани и врските со Дамастион, *Macedoniae Acta Archaeologica* 11, Здружение на археолозите на СР Македонија, Скопље, 9-34. 1.

1992 – Раноантичка сива керамика во Македонија, *Macedoniae acta Archaeologica* 13, 141–148.

Stein, G. J. (ed.)

2005 – *The Archaeology of Colonial Encounters: Comparative Perspectives*, School of American Research, Santa Fe

Titz, P.

2002 – Transport amphorae from Pistiros: Introduction, *Pistiros II: Excavation and Studies*, (eds.), Bouzek, J, Domaradski, M., Archibald, Z. H., Charles University in Prague, The Karolinum Press, 33-35

Trigger, B. G.

1996 – Alternative Archaeologies: Nationalist, Colonialist, Imperialist, *Contemporary Archaeology in Theory*, Preucel, R., Hodder, I. (eds.), Blackwell Publishing, Malden, Oxford and Carlton

2006 – *A History of Archaeological Thought*, Cambridge University Press

Tzozhev, C

2009 – Notes on the Thasian amphora stamps chronology, *Archaeologic Bulgarica XIII-1*, 55-72.

Wallerstein, I.

2004 – *World-System Analysis: An Introduction*, Duke University Press, Durham and London

Wells, P. S.

1980 – *Cultural contact and cultural change: Early Iron Age central Europe and the Mediterranean world*, Cambridge University Press

1984 – *Farmers, Villages, and Cities: Commerce and Urban Origins in Late Prehistoric Europe*, Cornell University Press, Itaca and London

Wilk, R.

1996 – *Economies and Cultures: Foundation of Economic Anthropology*, Westview Press, Colorado

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА, БЕОГРАД

Одлуком Одељења за археологију од дана 10. децембра 2009 изабрани смо у Комисију за процену пријаве и образложења теме докторске дисертације кандидата **Ивана Вранића, МА**, под насловом

***Везе централног Балкана и Егеје у IV и III веку пре н. е:
пример локалитета “Кале” у Кршевици***

Предложени ментор: **проф. др Сташа Бабић**

Задовољство нам је да Већу поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ О ОДОБРЕЊУ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предлог и образложење теме које је поднео Иван Вранић веома су актуелни за садашњи тренутак археолошких истраживања у Србији, и то на неколико начина. Пре свега, локалитет који чини окосницу рада кандидата већ готово десет година предмет је систематских теренских истраживања великог обима и материјал регистрован током ових радова предмет је посебне пажње домаће и међународне стручне јавности, чему богатство налаза није једини разлог. Питање односа античке грчке културе са њеним континенталним залеђем је тема од посебног значаја за све дисциплине које се баве европском прошлошћу. Тако предложена тема не само да одговара на потребу да велики теренски пројекти буду праћени благовременом систематичном научном обрадом, већ и повезује налазе са територије Србије са актуелним интересовањем међународне стручне јавности. Стога сматрамо да је **предмет истраживања** који је предложио Иван Вранић у потпуности релевантан и да конструктивно доприноси развоју наше дисциплине. Повезивање локалитета Кале са сродним појавама у БЈР Македонији, Бугарској, Албанији и на Косову отвара могућности ширег сагледавања друштвених, културних и економских веза популација које су насељавале територију централног Балкана у IV и III веку старе ере. Овако постављено истраживање не само да води продубљивању знања о касној праисторији унутрашњости Балкана, већ упућује и на нове увиде у многе аспекте културе касноантичке Грчке.

Предложени **метод истраживања** базира се на добром познавању и адекватној примени актуелних теоријских претпоставки и методолошких поступака. Преглед досадашњих истраживања налазишта сродних локалитету “Кале”, кроз њихову критичку анализу базирану на постпроцесном приступу, намењен је да укаже како је савремени контекст ових интерпретација довео до нагласка на етничким атрибуцијама појединих локалитета или група налаза. С обзиром да је повезивање становника ових богатих налазишта, са одликама класичне грчке културе у архитектури и покретним налазима, са савременим становницима ових крајева, дуго доминирало као кључни задатак истраживача, занемарени су други могући правци истраживања. Тако је **основна хипотеза** предложене дисертације да су контакти између становника централног Балкана и касне класичне културе Грчке у далеко већој мери одређени друштвеним и економским факторима него етничком припадношћу. Кандидат зато уводи неколико археолошких модела, базираних на економској антропологији и посебно детаљно испитаних у оквиру процесне школе археологије: светски систем економије, центар и периферија, парна интеракција, редистрибуција. На тај начин, тежиште предложеног истраживања преноси се на социјалне и економске појаве и могућности њиховог тумачења на основу археолошког материјала.

Овако постављен методолошки приступ у потпуности је примерен **циљевима истраживања**: идентификовање једног или више модела економског и друштвеног понашања који су повезивали становнике севера и југа Балкана током IV и III века старе ере. Резултати критичке анализе претходних тумачења насеља сродних Кршевици такође ће представљати значајан допринос развоју археологије у Србији, не само у смислу одабраног хронолошког и географског сегмента, већ и као аргументовани увид у слабости културно-историјског теоријско-методолошког приступа.

Структура рада коју је предложио кандидат у потпуности одговара постављеном предмету и циљевима истраживања и адекватна је предвиђеном методолошком поступку. **Преглед литературе** указује да се Иван Вранић са сигурношћу креће кроз релевантну археолошку грађу, постојеће интерпретације и синтезе, како на територији Србије, тако и суседних области, као и да је у потпуности овладао теоријско-методолошким приступима које је предвидео у свом истраживању.

На основу свих изнетих запажања, закључујемо да предлог и образложење докторске дисертације Ивана Вранића у потпуности испуњавају тражене критеријуме у погледу релевантности теме, постављених циљева и предложеног теоријско-

методолошког приступа истраживању. Коначан резултат његовог рада обогатиће нашу археолошку литературу, како у смислу друштвено-економских појава у касној праисторији централног Балкана, тако и као добродошло увођење актуелних теоријско-методолошких аспеката археолошког истраживања.

проф. др Александар Палавестра

доц. др Милош Јевтић

проф. др Ненад Тасић

У Београду, 12. јануара 2010.